

Newsletter

VERENIGING BEDRIJFSLEVEN CURAÇAO

NEWSLETTER JANUARI 2015

1.EDITORIAL

2.ECONOMIE

- **Stand van zaken ontwikkeling toeristische sector Curaçao**
- **Dynamiek bedrijvengedbeuren Curaçao: het Handelsregister KVK**

3.RAPPORTEN

- **Ontwikkeling toerisme regio: CTO data**

4.(Nieuwe)wetgeving

5.ECONOMISCHE INDICATOREN

1.EDITORIAL

Het belang van duurzame economische groei wordt praktisch door een ieder onderschreven. Het is een middel bij uitstek om de financieel en sociaaleconomische vraagstukken waarmee Curaçao wordt geconfronteerd, structureel te helpen oplossen. Zonder uitputtend te zijn worden hieronder een aantal vermeld. Economische groei draagt bij tot:

- Creëren van werkgelegenheid en daarmee oplossen van de hoge (jeugd)werkeloosheid;
- Genereren van inkomen voor de burgers en de overheid;
- Bereiken van evenwichtige begrotingen en daarmee stabiele overheidsfinanciën;
- Genereren van middelen om veiligheid te kunnen vergroten en criminaliteit aan te pakken en te minimaliseren;
- Genereren van middelen om kwalitatief goed onderwijs en gezondheidszorg te kunnen garanderen;
- Genereren van middelen voor een handhaving en uitbreiding van een financieel gezonde sociale zekerheidsstelsel;
- Genereren van middelen voor een goede infrastructuur (utiliteit, telecom, zee- en luchthaven, woningen, wegen etc);
- Genereren van voldoende deviezen om importen te kunnen financieren;

De ervaring en cijfers wijzen uit dat alle positieve aspecten welke structurele economische groei oplevert ten spijt, het niet gelukt is om in de voorbijgaande jaren voldoende economische groei te bewerkstelligen. Integendeel de afgelopen drie jaar heeft zich gekenmerkt door economische krimp. De negatieve gevolgen van deze ontwikkelingen heeft de samenleving mogen ondervinden in o.a. hoge werkeloosheid, toenemende criminaliteit, gebrekkig onderhoud infrastructuur en verslechtering van het

niveau van het onderwijs en gezondheidszorg. De door de CBCS verwachte economische groei in 2015 van 0,4% is hoopvol, echter te marginaal om enige verandering van betekenis te brengen in de hiervoor genoemde zorgwekkende punten.

De hoofdoorzaak die tot deze malaise heeft geleid is bekend: gebrek aan vertrouwen als gevolg van het ontbreken van een zichtbaar strategisch beleid om de economie te stimuleren. Het nemen van enkele ad hoc maatregelen zoals bouw van een nieuw ziekenhuis, onderhoud van het wegennet, aanpassing fiscale wetgeving zijn op zich goed, echter onvoldoende om het vertrouwen van investeerders en consumenten duurzaam te verbeteren. Niet vergeten moet worden dat tegelijkertijd ook maatregelen zijn genomen en ontwikkelingen voordoen die de positieve aspecten van deze incidentele handelingen mitigeren. Hierbij dient onder andere gedacht te worden aan de introductie van vele lastenverzwarende maatregelen, inconsistent handelen (zonne) energiebeleid, reputatie/imago perikelen CBCS, Ctex, Landelijke Beveiligingsdienst en “last but not least” weinig daadkrachtig optreden van de regering(en) om het overheidsapparaat snel slagvaardiger en efficiënter te maken.

Om duurzaam economische groei te kunnen realiseren is het noodzakelijk dat gewerkt wordt aan herstel van het vertrouwen van investeerder en consumenten in het overheidsbeleid. Gepleit wordt voor het opzetten van een concreet lange termijn strategisch economisch groeiplan om het grote aanwezige potentieel optimaal te benutten. De toeristische sector kan hierbij wellicht als voorbeeld dienen. Ondanks het gebrekkig overheidsbeleid is het gelukt om in de afgelopen acht jaar groei in deze sector te realiseren. Het geheim van dit succes is waarschijnlijk toe te schrijven aan de formule “hanteren van een zakelijke aanpak” (werken met strategische masterplannen) om zo de comparatieve voordelen (“sun, sea & sand”) welke Curaçao biedt, te benutten. Curaçao heeft meer comparatieve voordelen die tot ontwikkeling gebracht kunnen worden ten voordele van een ieder. Om enkele te noemen:

- Op het gebied van energieopwekking: wind, zon, diep zeewater;
- Onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden: rechtszekerheid, deugdelijk bestuur;
- Een klein land waardoor snel en flexibel ingespeeld kan worden op veranderingen op de wereld markt;

Waar het om gaat is trachten de comparatieve voordelen welke Curaçao biedt, optimaal te benutten. Visie, strategische (lange termijn) zakelijk aanpak en nauw met elkaar samenwerken zijn hierbij essentiële ingrediënten om succes te boeken.

2.ECONOMIE

- **Stand van zaken ontwikkeling toeristische sector**

In 2009/2010 hebben de Britse consultants bureaus Halcrow en CHL in opdracht van het Curaçao Toeristen Bureau (CTB) en met inbreng en medewerking van lokale stakeholders, waaronder de CHATA, het Strategisch Toeristisch Masterplan (STM) 2010-2014 voor Curaçao opgesteld.

Hoewel het toenmalig kabinet MFK/PS/MAN het STM niet heeft geaccordeerd, omdat dit plan volgens de minister van Economische ontwikkeling niet ambitieus genoeg zou zijn, heeft dit plan in de afgelopen jaren toch als leidraad gediend.

Het STM heeft voortgeborduurd op de resultaten van het vorige toeristisch masterplan 2004-2009 dat zich kenmerkte door een forse groei van gemiddeld 14% per jaar en toename aandeel van het toerisme in het Bruto Binnenlands Product (BBP) van 10,5% in 2004 naar 18,5% in 2009. In het STM 2010-2014 zijn een tweetal groei scenario's (A en B) uitgewerkt.

Cijfermatig laten deze zich als volgt samenvatten:

Tabel 1

Groei scenario STM 2010-2014, verblijf toerisme					
		Groei scenario A		Groei scenario B	
	2009	2012	2014	2012	2014
Aantal toeristen	366,800	540,000	700,000	466,000	600,000
Overnachtingen	2,696,000	4,397,500	5,497,500	3,800,000	4,731,500
Benodigd aant Kamers	5,139	7,965	9,500	7,030	8,550
Aantal vliegstoelen	1,113,000	1,330,200	1,579,200	1,230,100	1,438,200
Aantal werknemers	6,473	10,076	11,966	8,817	10,706
Marketing uitgaven benodigd, mln ANG	25	55	100	45	80

Bron: Halcrow/CHL

Tabel 2

Groei scenario STM 2010 - 2014, Cruise toerisme			
		Scenarios in 2014	
	2009	A	B
Aantal toeristen	423,100	700,000	550,000
Cruise calls	234	350	290
Gem aantal tourist per schip	1,808	2,000	1,890

Bron: Halcrow/CHL

Tabel 3

Groeï scenario's STM 2010-2014 , mln ANG				
	2009	2014	Totale groei in %	Gem jaarlijkse groei in %
Scenario A				
Inkomsten	594	1,100	85	13.1
Bijdrage aan BBP	950	1,759	85	13.1
BBP	5,080	6,269	22	4
Aandeel toerisme in BBP (%)	18	28		
Scenario B				
Inkomsten	594	940	58	9.6
Bijdrage aan BBP	950	1,505	58	9.6
BBP	5,080	5,991	16	3.1
Aandeel toerisme in BBP (%)	18	25		

Bron: Halcrow/CHL

Uit de cijfers blijkt dat de strategie gericht is op voortzetting van de groeitrend welke zich in de periode 2004-2009 heeft gemanifesteerd. Een gemiddelde jaarlijkse groei van meer dan 10%.

In scenario A zal de groei van het toerisme in 2014 zijn verdubbeld. De bijdrage van het toerisme aan het Bruto Binnenlands Product van Curaçao zal bijna 30% gaan bedragen. In 2009 bedroeg deze ongeveer 18%.

Om deze doelstelling te kunnen realiseren zal het aantal kamers, overnachtingen en vliegstoelen nagenoeg eveneens moeten verdubbelen. Dit zal ook het geval zijn ten aanzien van het aantal benodigd gekwalificeerd personeel.

Scenario B gaat uit van een iets lagere groei.

Januari 2015 is wellicht een geschikt moment om na te gaan hoe het toerisme zich in de afgelopen 5 jaar heeft ontwikkeld en/of de beoogde doelstellingen van het STM zijn gerealiseerd.

Op grond van beschikbare cijfers ziet het plaatje anno januari 2015 er als volgt uit:

Tabel 4

Gerealiseerde cijfers verblijf toerisme			
	2009	2012	2014
Aant Verblijfstoerist ytd	366,703	419,810	452,042
STM Scenario A	366,800	540,000	700,000
STM Scenario B	366,800	466,000	600,000
Overnachtingen ytd	2,696,000	3,626,856	3,984,212
STM Scenario A	2,696,000	4,397,500	5,497,500
STM Scenario B	2,696,000	3,800,000	4,731,500

Budget	25,000,000	30,000,000	33.000.000
STM Scenario A	25,000,000	55,000,000	100,000,000
STM Scenario B	25,000,000	45,000,000	80,000,000

Bron:Halcrow/CHL en CTB

Met betrekking tot het aantal verblijfstoeristen en de daaraan gekoppelde overnachtingen blijkt dat de gerealiseerde cijfers lager zijn ten opzichte van de in het STM geprojecteerde groeicijfers en aantallen.

Bij scenario A is sprake van een verschil van ongeveer 56%.

Bij scenario B bedraagt het verschil ongeveer 33%.

In beide scenario's zijn de beoogde doelstellingen met betrekking tot het aantrekken van meer verblijfstoeristen niet gehaald. Kennelijk was de lat te hoog gesteld en de verwachtingen te ambitieus. Indien in aanmerking wordt genomen dat in de periode 2004-2009 sprake was van een jaarlijkse gemiddelde groei van 14 % dan rijst de vraag of het realistisch geweest is om uit te gaan van de verwachting dat de daarop volgende 5 jaar (2010-2014) een gemiddelde groei van jaarlijks 10% bereikt zou kunnen worden. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de relatief hoge groei in de periode 2004-2009 het gevolg geweest is van een uitzonderlijk hoge, doch incidentele toename van het Venezolaans toerisme (zgn ATM effect). Continuering hiervan was niet realistisch.

Hoewel het groeipercentage van 10% niet gerealiseerd is, was er in de periode 2010 – 2014 toch sprake van een gemiddelde jaarlijkse groei van bijna 5%.

Een dergelijke groei percentage is niet slecht als deze vergeleken wordt met de performance van de regio waar in deze periode sprake geweest is van een gemiddelde jaarlijkse groei van ongeveer 2%.

De ontwikkelingen op het gebied van het cruise toerisme laten het volgend beeld zien :

Tabel 5

Gerealiseerde cijfers cruise toerisme			
	2009	2012	2014
Aantal Cruise toeristen ytd	423,100	432,710	629.145
STM Scenario A	423,100	580,000	700,000
STM Scenario B	423,100	495,000	550,000

Bron: Halcrow/CHL en CTB

Ten aanzien van het onderdeel aantal bezoekende cruise toeristen tonen de cijfers aan dat de in het SMT geprojecteerde aantallen wat scenario B betreft ruimschoots gehaald zijn. Zondermeer een uitstekende prestatie. Dit resultaat is zelfs gerealiseerd zonder de aanwezigheid van de tweede megapier hoewel die wel aanbevolen was in het STM.

De groei in het toerisme manifesteert zich niet alleen in toename van het aantal bezoekende toeristen. Ook bij andere componenten en indicatoren is dit het geval:

Het aantal overnachtingen neemt toe en de meest recente cijfers wijzen in de richting dat de toerist langer verblijft op Curaçao.

De ontwikkelingen op het gebied van “average daily rate (ADR)” en de ‘revenue per room (RevPar) zijn hoewel positief toch bescheiden van aard. In periode 2010 – 2013 is er sprake van een lichte groei. Echter ten opzichte van de regio ligt deze performance onder het gemiddelde . Ter illustratie de volgende vergelijking: In 2013 bedroeg de ADR gemiddeld \$ 186 in de regio terwijl deze op Curacao \$ 146 bedroeg. De RevPar in de regio bedroeg in 2013 gemiddeld \$ 125 ten opzichte van \$ 105 op Curaçao. Het zou interessant zijn om na te gaan welke de oorzaken zijn die ten grondslag liggen aan deze verschillen.

Met betrekking tot de deviezeninkomsten is er sprake van een positieve trend. In 2013 bedroegen de bruto deviezen inkomsten Naf 1.044 miljoen ten opzichte van Naf 650 miljoen eind 2009. In 2013 bedroeg het aandeel van het toerisme in de totale deviezen pot van Curaçao 27% (in 2000 was dit 14%).

Een punt van aandacht behoeft de daling van het aantal toeristen afkomstig uit de Nederlandse markt in de afgelopen jaren welke in 2014 gelukkig tot stand is gebracht en de stagnatie van de groei van de USA markt, die met de komst van Jet Blue hopelijk nu richting groei zal opgaan.

Redactioneel commentaar:

De ontwikkelingen in het toerisme zijn positief. Immers al acht opeenvolgende jaren is er sprake van groei. Het gebruik van “strategische masterplannen” gekoppeld aan hard werken leiden tot positieve resultaten. Een succesformule die wellicht ook in andere sectoren kan worden gebruikt. Het is dan ook een goede zaak dat gewerkt wordt aan het formuleren van een nieuw strategisch toeristen masterplan voor de komende vijf jaar (2015 -2020) .

De groei in de afgelopen vijf jaar is des te opmerkelijker indien rekening gehouden wordt met het feit dat niet aan alle voorwaarden voldaan is zoals opgenomen in het Masterplan. Zo is het marketing budget niet meegegroeid en toegenomen. Ook heeft emotioneel politiek optreden (handelingen en uitspraken) geleid tot afnemend vertrouwen in de economie en tot maatschappelijke onrust. In het bijzonder heeft het sterk verhogen van de “costs of doing business” de aantrekkelijkheid van het investeringsklimaat verzwakt. In de toeristische sector hebben deze ontwikkelingen geresulteerd in stagnatie in de constructie van nieuwe faciliteiten, een afwachtende houding in bepaalde markten en geen optimale marketingactiviteiten vanwege gebrek aan voldoende fondsen.

Dat het aantal toeristen toch is toegenomen is een goede prestatie. Complimenten voor de sector die als voorbeeld van een groeisector kan dienen.

Continuering van de groei van het toerisme zal in de toekomst echter alleen door kunnen gaan als deze knelpunten duurzaam aangepakt en opgelost worden. Het constant verbeteren van het toeristisch product en de concurrentiepositie in het bijzonder verlagen van de kosten van het zakendoen, is hierbij een vereiste. Dit is ook de weg die gevolgd moet worden om het rentabiliteitsniveau die op dit moment veel lager ligt dan de regio te verbeteren, waardoor het aantrekkelijker wordt voor investeerders om blijvend in deze sector te investeren.

- **Dynamiek bedrijvengebeuren Curaçao: het Handelsregister KVK**

Het handelsregister dat door de Kamer van Koophandel Curaçao (KVK) wordt bijgehouden is bij uitstek een bron om de dynamiek van het bedrijven gebeuren op Curaçao te volgen.

Recent heeft de KVK de cijfers over 2014 bekend gemaakt. Hieronder een aantal (cijfermatige) bevindingen:

Totaal aantal inschrijvingen:

Per eind 2014 waren in het handelsregisterbestand d.w.z totaal aantal actieve ondernemingen, stichtingen , stichtingen particulier fonds en verenigingen 38.368 geregistreerd. Hiervan waren 13.902 internationale registraties terwijl het aantal lokale registraties 24.466 bedroeg.

Ten opzichte van 2013 was er sprake van een marginale toename van 30 registraties .

Rapportage handelsregister						
	2014	2013	2012	2011	2010	Δ % t.o.v. '13
Actieve registraties per 1 januari	38.338	38.054	38.462	38.394	38.381	0,75%
International	14.544	15.202	15.916	16.703	17.511	-4,33%
Lokaal	23.794	22.852	22.546	21.691	20.870	4,12%
Nieuwe registraties (totaal)	3.272	3.212	3.088	3.563	3.436	1,87%
International	706	697	708	827	824	1,29%
Lokaal	2.566	2.515	2.380	2.736	2.612	2,03%
Liquidaties (totaal)	804	850	874	877	863	-5,41%
International	688	735	740	747	772	-6,39%
Lokaal	116	115	134	130	91	0,87%
Doorhalingen (totaal)	2.715	2.383	2.832	2.904	2.824	13,93%
International	714	675	720	926	907	5,78%
Lokaal	2.001	1.708	2.112	1.978	1.917	17,15%
Zetelverplaatsingen	4	9	14	9	19	-55,56%
Omzetting	24	39	37	30	24	-38,46%
Faillissementen (totaal)	14	14	12	11	11	
International			2	1		
Lokaal	14	14	10	10	11	
Her-inschrijvingen (totaal)	319	367	273	336	318	-13,08%
International	82	103	91	99	90	-20,39%
Lokaal	237	264	182	237	228	-10,23%
Actieve registraties eind december	38.368	38.338	38.054	38.462	38.394	0,08%
International	13.902	14.544	15.202	15.916	16.703	-4,41%
Lokaal	24.466	23.794	22.852	22.546	21.691	2,82%
Wijzigingen in registraties	24.717	28.850	26.228	29.085	25.184	-14,33%

Uittrekfels uit het register	24.783	26.402	22.595	23.822	21.548	-6,13%
Certificaten	621	646	634	588	863	-3,87%
Verklaringen	1.586	1.627	1.537	1.466	1.472	-2,52%

Rechtsvorm actieve registraties:

Naar rechtsvorm ingedeeld zag het handelsregister per ultimo 2014 er als volgt uit:

Totaal ingeschreven actieve registraties naar rechtsvorm en naar lokaal en internationaal per ultimo december									
Rechtsvorm	2014			2013			2012		
	Totaal	Lokaal	Internationaal	Totaal	Lokaal	Internationaal	Totaal	Lokaal	Internationaal
Enmanszaken	8.513	8.513		8.206	8.206		7.786	7.786	
Openbare Vennootschappen	301	295	6	272	266	6	255	249	6
Commanditaire vennootschappen	152	66	86	144	62	82	141	56	85
Naamloze vennootschappen	14.661	6.858	7.803	15.632	7.192	8.440	16.480	7.325	9.155
Besloten vennootschappen	5.442	4.444	998	4.850	3.909	941	4.277	3.396	881
Aandeelhouder bestuurde besloten vennootschappen	23	22	1	24	23	1	26	25	1
Coöperaties	33	28	5	32	27	5	32	27	5
Stichtingen	3.511	3.223	288	3.491	3.247	244	3.489	3.227	262
Stichtingen particulierfonds	4.815	431	4.384	4.823	364	4.459	4.729	341	4.388
Verenigingen met volledige rechtsbevoegdheid	317	317		269	269		227	227	
Verenigingen met beperkte rechtsbevoegdheid	99	99		80	80		55	55	
Besloten vennootschappen (Ned)	294	27	267	322	22	300	364	16	348
Overig (w.o. Ltd. en SA)	207	143	64	193	127	66	193	122	71
Totaal	38.368	24.466	13.902	38.338	23.794	14.544	38.054	22.852	15.202

Indeling naar bedrijfstakken:

Actieve registraties verdeeld in bedrijfstakken en bedrijfsklassen per ultimo december							
		2014		2013		2012	
0	Landbouw en Visserij		145		138		137
	Landbouw	136		129		126	
	Visserij	9		9		11	
1	Delfstoffenwinning						
2/3	Industriële en ambachtelijke bedrijven		883		856		837
4	Productie en distributie van elektriciteit, gas, water, e.d.		53		44		38
5	Bouwnijverheid en -installatie-bedrijven		2.111		2.102		2.039
	bouwnijverheid	1.832		1.814		1.759	
	installatiebedrijven	279		288		280	
6	Handel, hotel- en restaurantwezen, reparatiebedrijven voor gebruiks-goederen		5.655		5.620		5.461
	Groothandel	587		617		620	
	Tussenhandel	151		151		142	
	Detailhandel food	531		512		477	
	Detailhandel non-food	2.542		2.546		2.505	
	Hotels, restaurant, café's e.d.	1.406		1.366		1.306	
	Reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen	438		428		411	
7	Transport- opslag en Communicatie-wezen		959		943		923
8	Bank- en Verzekeringswezen, zakelijke dienstverlening		8.869		8.433		8.013
	Bankwezen	1.956		1.816		1.655	
	Verzekeringswezen	653		601		605	
	Zakelijke dienstverlening	5.251		5.075		4.846	
	Overige zakelijke dienstverlening	537		479		449	
	Verhuur/O.G.	472		462		458	
9	Overige dienstverlening		5.791		5.658		5.404
Actieve lokale registraties eind december			24.466		23.794		22.852
10	Internationale registraties		13.902		14.544		15.202
Totaal aantal actieve registraties eind december			38.368		38.338		38.054

Aantal in het handelsregister geregistreeerde ondernemingen:

Rapportage ondernemingen					
	2014	2013	2012	2011	Δ % t.o.v. '13
Actieve ondernemingen per 1 januari	29.699	29.579	30.087	30.162	0,41%
Internationaal	9.850	10.563	11.272	12.125	-6,75%
Lokaal	19.849	19.016	18.815	18.037	4,38%
Nieuwe ondernemingen (totaal)	2.660	2.611	2.460	2.869	1,88%
Internationaal	332	334	323	391	-0,60%
Lokaal	2.328	2.277	2.137	2.478	2,24%
Liquidaties (totaal)	582	642	616	602	-9,35%
Internationaal	505	570	549	511	-11,40%
Lokaal	77	72	67	91	6,94%
Doorhalingen (totaal)	2.368	2.113	2.537	2.610	12,07%
Internationaal	476	495	516	783	-3,84%
Lokaal	1.892	1.618	2.021	1.827	16,93%
Zetelverplaatsingen	4	10	10	9	-60,00%
Omzetting	22	38	32	30	-42,11%
Faillissementen (totaal)	14	12	17	11	16,67%
Internationaal	0	0	2	1	
Lokaal	14	12	15	10	16,67%
Her-inschrijvingen (totaal)	281	324	244	318	-13,27%
Internationaal	64	66	77	90	-3,03%
Lokaal	217	258	167	228	-15,89%
Actieve ondernemingen eind december	29.650	29.699	29.579	30.087	-0,16%
Internationaal	9.239	9.850	10.563	11.272	-6,20%
Lokaal	20.411	19.849	19.016	18.815	2,83%

Rechtsvorm van in het handelsregister geregistreeerde ondernemingen:

Totaal ingeschreven actieve ondernemingen naar rechtsvorm en naar lokaal en internationaal per ultimo december 2014									
Rechtsvorm	2014			2013			2012		
	Totaal	Lokaal	Internationaal	Totaal	Lokaal	Internationaal	Totaal	Lokaal	Internationaal
Eenmanszaken	8.513	8.513		8.206	8.206		7.786	7.786	
Openbare Vennootschappen	301	295	6	272	266	6	255	249	6
Commanditaire vennootschappen	152	66	86	144	62	82	141	56	85
Naamloze vennootschappen	14.661	6.858	7.803	15.632	7.192	8.440	16.480	7.325	9.155
Besloten vennootschappen	5.442	4.444	998	4.850	3.909	941	4.277	3.396	881
Aandeelhouderbestuurde besloten vennootschappen	23	22	1	24	23	1	26	25	1
Coöperaties	33	28	5	32	27	5	32	27	5
Stichtingen	22	13	9	22	13	9	23	12	11
Verenigingen met volledige rechtsbevoegdheid	2	2		2	2		2	2	
Besloten vennootschappen (Ned)	294	27	267	322	22	300	364	16	348
Overig (v.o. Ltd. en SA)	207	143	64	193	127	66	193	122	71
Totaal	29.650	20.411	9.239	29.699	19.849	9.850	29.579	19.016	10.563

Samenvattend kan worden gesteld dat er in 2014 sprake is van een marginale toename van het aantal registraties in het handelsregister ten opzichte van 2013. Het aantal internationale registraties neemt (al geruime tijd) af terwijl het aantal lokale registraties toeneemt.

Deze ontwikkeling reflecteert de economische malaise die zich al een aantal jaren op Curaçao manifesteert.

De meest gebruikte rechtsvorm is de naamloze vennootschap gevolgd door de eenmanszaak.

De meeste actieve registraties bevinden zich in de (zakelijke)dienstverleningsector gevolgd door handel, hotel en restaurantwezen.

Het aantal geregistreeerde ondernemingen in 2014 vertoonde een daling (0,16%). De toename van het aantal lokale ondernemingen (2,83%) was onvoldoende om de daling van het aantal internationale ondernemingen (6,2%) te kunnen compenseren.

Ook hier is de naamloze vennootschap de meest gehanteerde rechtsvorm, gevolgd door de eenmanszaak.

3.RAPPORTEN

- **Ontwikkeling toerisme regio: CTO data**

De Caribbean Tourism Organization (CTO) heeft recent de meest actuele statistieken jaargang 2014 over de ontwikkelingen van het toerisme in het Caribisch gebied gepubliceerd. Het betreft het aantal verblijf en cruise toeristen die de eilanden in 2013/2014 hebben bezocht. Daarnaast wordt ook een overzicht verstrekt van de performance van de hotels in de regio.

Hieronder de resultaten die gebruikt kunnen worden voor “benchmark” analyses. Hoe staat Curaçao ervoor?

Table 3: Tourist Arrivals by Main Market - 2014									
Destination	Period	United States		Canada		Europe		Other	
		Tourists	% ch.	Tourists	% ch.	Tourists	% ch.	Tourists	% ch.
Anguilla	Jan-Nov	39,448	-0.7	3,310	3.4	7,014	6.8	12,581	9.2
Antigua & Barbuda *	Jan-Nov	85,044	8.1	24,983	-6.5	81,435	3.3	31,754	-2.2
Aruba	Jan-Nov	526,416	3.3	37,003	-3.8	73,646	5.1	325,163	24.7
Bahamas ^P	Jan-Jul	726,772	2.7	91,402	17.7	49,499	-1.1	57,225	-2.5
Barbados ^P	Jan-Oct	94,457	-4.5	50,537	-6.7	180,463	8.0	87,051	-8.0
Belize ^P	Jan-Oct	165,914	10.1	21,700	3.9	31,396	22.0	47,095	9.9
Bermuda	Jan-Mar	19,650	-1.7	6,268	-0.1	3,752	-4.5	1,279	15.4
Cayman Islands	Jan-Oct	237,324	9.8	19,147	7.6	29,060	34.4	27,011	22.2
Cuba ^I	Jan-Oct	-	-	1,042,912	5.4	653,247	6.4	973,609	3.4
Curacao	Jan-Nov	47,381	-16.7	10,467	27.8	168,165	5.0	181,362	3.8
Dominica ^P	Jan-Oct	17,014	8.3	2,507	-0.4	12,135	12.8	37,135	-0.6
Dominican Republic *	Jan-Nov	1,628,040	12.4	626,754	3.4	1,061,115	5.5	1,291,138	13.3
Grenada ^P	Jan-Jul	19,855	18.3	8,482	39.6	19,114	17.9	30,388	12.0
Jamaica	Jan-Nov	1,169,643	1.4	370,734	6.0	233,113	10.1	93,562	1.2
Montserrat	Jan-Oct	1,465	11.2	479	20.1	1,620	-7.0	2,729	30.8
Puerto Rico	Jan-Sep	1,182,514	6.2	16,018	-4.0	25,600	10.6	67,523	3.7
Saint Lucia	Jan-Nov	129,659	12.8	35,679	12.8	84,933	6.7	54,477	-9.0
St. Kitts & Nevis [^]	Jan-Jul	42,052	-4.1	5,465	27.0	6,458	9.5	11,897	7.0
St. Maarten *	Jan-Sep	204,428	9.0	38,060	14.2	79,507	2.7	55,346	3.4
St. Vincent & the G'dines	Jan-Oct	15,825	-0.4	5,527	-1.7	16,148	0.3	19,081	-4.2
Suriname	Jan-Jun	3,793	9.1	837	-8.7	50,949	13.7	58,965	-3.5
Trinidad & Tobago ***	Jan-Aug	107,469	-	37,099	-	46,064	-	89,300	-
Turks & Caicos Islands	Jan-Jun	161,385	-	22,593	-	3,807	-	11,562	-

* Non-Resident Air Arrivals ** Non-Resident Hotel registrations only *** Air Arrivals by Nationality
^I USA total included in Other ^P Preliminary figures [^] Excludes data from Vance M. Amory Int'l Airport in Nevis
N.B U.S.V.I reported figures in this tables are Hotel Registrations whereas they reported Stay Over totals are Air Arrivals
N.B: Figures are subject to revision by reporting countries
SOURCE - Data supplied by member countries and available as at January 12, 2015

Bovenstaande data bevestigen dat Curaçao (nog) geen sterke positie heeft op de Noord Amerikaanse (U.S.A. en Canada) markt. De Europese en Zuid Amerikaanse markt is sterker ontwikkeld.

Opvallend is dat bij de eilanden waar het aantal verblijftoeristen minder dan 1 miljoen per jaar bedraagt, Curaçao en Barbados de topeilanden zijn wat betreft het aantrekken van toeristen uit Europa.

Destination		2014	2013	% ch.
Antigua & Barbuda	Jan-Oct	376,787	403,239	-6.6
Aruba	Jan-Sep	466,351	479,379	-2.7
Bahamas	Jan-Oct	3,867,574	3,756,789	2.9
Barbados	Jan-Oct	424,311	427,002	-0.6
Belize	Jan-Oct	752,598	521,536	44.3
Bermuda	Jan-Oct	348,857	331,839	5.1
British Virgin Islands	Jan-Oct	281,634	268,671	4.8
Cayman Islands	Jan-Oct	1,287,066	1,070,926	20.2
Cozumel (Mexico)	Jan-Oct	2,706,353	2,150,876	25.8
Curacao	Jan-Nov	552,249	503,479	9.7
Dominica	Jan-Oct	191,809	143,776	33.4
Dominican Republic	Jan-Sep	317,365	285,646	11.1
Grenada	Jan-Jul	153,064	133,164	14.9
Haiti	Jan-Jun	368,942	347,064	6.3
Jamaica	Jan-Nov	1,240,223	1,105,192	12.2
Martinique	Jan-Oct	142,270	71,177	99.9
Puerto Rico	Jan-Aug	859,289	781,492	10.0
Saint Lucia	Jan-Nov	529,127	500,538	5.7
St. Kitts & Nevis	Jan-Aug	434,106	371,212	16.9
St. Maarten	Jan-Oct	1,543,572	1,325,359	16.5
St. Vincent & the Grenadines	Jan-Oct	55,411	55,964	-1.0
Turks & Caicos Islands	Jan-Jun	477,590	341,352	39.9
U S Virgin Islands	Jan-Nov	1,775,515	1,742,210	1.9

N.B: Figures are subject to revision by reporting countries ^p Preliminary figures
SOURCE - Data supplied by member countries and available as at January 12, 2015

('000)						
MARKETS	2009	2010	2011	2012	2013*	%ch 13/12
Total Arrivals	22,426.5	22,790.1	23,407.0	24,564.3	25,010.3	1.8
United States	11,278.1	11,305.4	11,404.2	11,975.9	12,323.1	2.9
Canada	2,558.9	2,677.0	2,865.0	3,063.5	3,085.9	0.7
Europe	4,916.2	4,857.0	4,962.8	4,916.5	4,734.3	-3.7
Caribbean	1,457.9	1,487.0	1,584.4	1,562.8	1,595.2	2.1
South America	858.9	898.2	1,131.6	1,289.6	1,456.9	13.0
Other*	1,356.5	1,565.5	1,459.1	1,756.0	1,814.9	3.4

Note: - * The list of countries included in "other" varies from country to country. Imputed from data on international travel to member countries.
Source: CTO Member Countries and CTO estimates.

In 2013 heeft Curaçao ongeveer 4% van het totaal aantal toeristen (verblijf en cruise) die het Caribisch gebied hebben bezocht, ontvangen.

In de jaren daarvoor was het resultaat als volgt:

2012: 3.6%

2011: 3.4%

2010: 3.2%

2009: 3.5%

Performance hotels regio ten opzichte van Curacao:

	2009	2010	2011	2012	2013	% Chg
Percent Room Occupancy (%)	61.6	61.1	61.8	66.3	67.1	1.2
Average Room Rate (US\$)	156.32	161.41	167.56	175.62	186.55	6.2
revPAR (US\$)	96.25	98.66	103.59	116.42	125.20	7.6
% change Room Revenue	-16.4	3.8	5.2	10.9	7.6	
%change Room Avail	0.8	0.5	0.9	-1.8	0.0	
Notes: *- As reported in given year. The information contained in this table is based upon independent surveys and research from sources considered reliable but no representation is made as to its completeness or accuracy.						
Copyright: 2011 Smith Travel Research						

Curacao Hospitality & Tourism Association
Hotel Occupancy / Average Daily Rate / Revenue Per Available Room

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
January	82.42%	72.37%	79.99%	73.40%	68.80%	72.70%
February	82.57%	74.83%	85.56%	78.70%	79.40%	76.30%
March	79.85%	74.53%	81.54%	78.72%	76.30%	69.80%
April	72.86%	69.02%	75.25%	73.45%	72.70%	72.70%
May	67.45%	68.60%	69.29%	71.72%	61.10%	65.00%
June	69.57%	65.68%	72.53%	71.67%	63.00%	58.90%
July	68.10%	68.00%	73.72%	73.80%	62.80%	61.10%
August	75.76%	74.82%	77.41%	72.20%	67.70%	73.10%
September	74.15%	70.63%	71.41%	65.00%	66.50%	69.80%
October	76.45%	76.04%	71.63%	62.60%	64.20%	69.80%
November	78.90%	76.61%	80.31%	64.80%	67.90%	73.40%
December	69.51%	69.39%	75.56%	56.40%	63.20%	
Average	74.80%	71.71%	76.18%	70.21%	67.80%	69.33%

	2011		2012		2013		2014	
	ADR	RevPar	ADR	RevPar	ADR	RevPar	ADR	RevPar
January	\$118.12	\$85.62	\$168.57	\$123.70	\$172.07	\$118.44	\$172.47	\$125.43
February	\$122.70	\$96.43	\$170.17	\$133.94	\$174.57	\$138.53	\$170.88	\$130.35
March	\$115.54	\$87.99	\$138.84	\$109.30	\$168.41	\$128.50	\$164.57	\$114.80
April	\$113.84	\$80.06	\$138.38	\$101.63	\$145.33	\$105.72	\$138.99	\$101.06
May	\$107.62	\$70.36	\$142.61	\$102.27	\$126.36	\$77.21	\$132.12	\$85.85
June	\$103.01	\$67.59	\$130.98	\$93.88	\$123.40	\$77.69	\$127.05	\$74.84
July	\$104.50	\$84.07	\$140.98	\$104.08	\$136.31	\$85.58	\$131.13	\$80.17
August	\$105.29	\$86.70	\$143.67	\$103.68	\$139.98	\$98.41	\$134.84	\$98.56
September	\$103.32	\$74.32	\$136.16	\$88.46	\$127.98	\$83.06	\$125.90	\$87.84
October	\$115.44	\$75.06	\$139.28	\$86.74	\$135.94	\$87.52	\$123.64	\$86.29
November	\$107.87	\$85.72	\$133.51	\$87.31	\$133.82	\$90.80	\$123.51	\$90.69
December	\$133.77	\$114.19	\$155.99	\$88.00	\$171.01	\$163.60		
Average	\$112.58	\$84.01	\$144.93	\$101.92	\$146.27	\$104.59	\$140.46	\$97.81

De gemiddelde bezettingsgraad van hotels is op Curaçao iets hoger dan de regio. De performance van op het gebied van “Average Daily Rate” (ADR) en “Revenue Per Available Room” (RevPar) ligt evenwel onder het gemiddelde van het Caribisch gebied. Wat betreft de ADR was deze in 2013 ongeveer 27% lager. Bij de RevPar bedroeg het verschil ongeveer 19%. Het zou wellicht de moeite waard zijn om na te gaan welke de redenen en oorzaken zijn die ten grondslag liggen aan deze verschillen.

4.(Nieuwe)Wetgeving

Beknopt overzicht recente (initiatief) wetsvoorstellen/aanpassingen op sociaal-economisch gebied welke door de Regering dan wel als initiatief ontwerp van de Staten aan de wetgevende macht ter behandeling zijn aangeboden en waar de SER advies over dient uit te brengen (periode december 2014 t/m januari 2015).

In de betreffende verslag periode zijn er van regeringswege geen nieuwe wetgevingen dan wel aanpassingen van bestaande aan de SER ter advisering aangeboden.

5.ECONOMIC INDICATORS

Foreign Exchange Position (x mln) :	Dec 2014 : NAf 2,431
definition IMF	Dec 2013 : NAf 1,984
Import coverage (months)	Dec 2014 : 3.9

Consumer Price Index (Oct 2006 = 100)	Nov 2014	:125.4
	Nov 2013	:122.9
	Change	: 2.2%
Average inflation past 12 months		: 1.4 %

Population and Employment		
Curaçao	:	2013 2011
Total population		150,782 147,858
Employed population		63,493 62,042
Unemployed population		9,512 6,721
Labor Force		73,005 68,763
Unemployment rate		13.0% 9.8%

Stay over tourism no of visitors	:	Dec 2014 year to date : 452.042
		Dec 2013 year to date : 440.751
		Change : 3%

Cruise tourism no. of passengers	:	Dec 2014 year to date: 629.145
		Dec 2013 year to date : 583.994
		Change: 8%

Stay over nights		Dec 2014 year to date: 3,984,212
		Dec 2013 year to date: 3,754,311
		Change: 6%

Shipping	:	Jan - Nov 2014 Jan - Nov 2013
Freight		867 886
Tanker		1088 1031
Cruise		249 247
Others		352 324

		Jan- Sept 2014 Jan-Sept 2013
Cargo movements, metric tons		
Unloaded		443,805 449,610
Loaded		151,102 171,955

	Dec 2014	Dec 2013
Total companies Commercial Register		
Local	24,466	23,794
International	13,902	14,544
Total	38,368	38,338

Source: Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten, Central Bureau of Statistics, Curaçao Tourism Development Foundation, Curaçao Port Authority, MEO, CHATA, Chamber of Commerce Curaçao